

Nationell obduktionsverksamhet 2022

Bakgrund

Ibland blir våra djur så svårt sjuka att de dör eller måste avlivas på grund av dålig prognos eller av djurskyddsskäl. Om anledningen är oklar är det ofta viktigt att ta reda på varför djuret blev så sjukt. När ett lantbruksdjur har blivit sjukt och dött, finns hos detta djur viktig information om hur man ska förhålla sig till resterande djur i besättningen. Av den anledningen kan man säga att det döda djuret är besättningens viktigaste djur. Att som veterinär ställa rätt diagnos är grunden för både förebyggande veterinärmedicinsk rådgivning och korrekta behandlingsåtgärder. Ibland händer det att man inte hittar orsaken till sjukdom, men även det är viktig information, då man på så sätt kan utesluta många olika allvarliga och ofta smittsamma sjukdomar.

Vissa sjukdomar är särskilt viktiga ur ett samhällsperspektiv och ska därför anmälas till våra myndigheter, när diagnosen ställs. Nationella obduktionsverksamheten bidrar varje år till att flera sådana sjukdomar diagnostiseras och anmäls till Jordbruksverket. Dessa sjukdomar är ofta allvarliga smittsamma sjukdomar som ibland också kan smitta människor, så kallade zoonotiska sjukdomar. Exempel på zoonoser är Salmonella och Listeria, vilka är diagnoser som verksamheten identifierar varje år.

När veterinären obducerar djuret, tas ofta olika prover som skickas till Statens Veterinärmedicinska Anstalt för analys. Vanligen tas prover för histopatologi, vilket innebär att man tittar på små vävnadsbitar i mikroskop. Metoden innebär att man vid till exempel lunginflammation, kan titta närmare på lungvävnaden och därmed kunna hitta typiska förändringar som ger ledtrådar till vad som kan ha orsakat lunginflammationen. Andra analyser kan vara att man letar efter bakterier, parasiter, virus eller prioner. De allra flesta av dessa, så kallade, uppföljande undersökningar bekostas av det statliga anslaget.

Om man vid bakterieodling hittar en sjukdomsframkallande bakterie, så utförs även en så kallad resistensundersökning. Det innebär att man kan se hur olika typer av antibiotika fungerar på just denna bakterie. Den informationen använder sedan veterinären i sitt val vid eventuella behandlingar av andra sjuka djur i aktuell besättning. På detta sätt förhindras användning av fel antibiotika och risken för resistensutveckling hos bakterier minskar, vilket har stor betydelse för både människor och djur i framtiden.

Vid obduktion av djur tas även rutinmässigt en mängd olika prover för att övervaka allvarliga smittsamma sjukdomar, så kallade epizootisjukdomar. Exempel på sådana sjukdomar är paratuberkulos, galna kosjukan, scrapie och klassisk svinpest. På yngre nötkreatur tas också rutinmässigt prov för övervakning av salmonella, som är en anmälningspliktig sjukdom.

Alla djurägare i Sverige med lantbrukets djur; nöt, får, get, gris, fjäderfä, ren, hjort, alpaka, bison och vattenbuffel, har rätt att få sina djur obducerade till ett kraftigt reducerat pris med hjälp av det statliga obduktionsanslaget. Obduktionerna sker på fem olika platser i Sverige; Uppsala (SVA och SLU), Karlskoga (G&D), Visby (G&D), Skara (G&D) och Skåne (G&D). Transporten av djur från gård till obduktionslaboratorium sker huvudsakligen av Svensk Lantbrukstjänst eller av djurägaren själv, beroende av de olika laboratoriernas förutsättningar. På senare år, särskilt under 2022, har även obduktion direkt på gård blivit vanligare.

Obduktion av djur är en komplex verksamhet. För att få ett djur obducerat, måste djurägaren först kontakta en veterinär som skickar en remiss till det laboratorium som ska utföra obduktionen. Djuret måste också så fort som möjligt transporteras till närmaste obduktionslaboratorium. Tar det för många dagar innan djuret hamnar på obduktionsbordet kommer kroppen bli för rutten och förutsättningarna för en diagnos försämrade. Att obducera direkt på gård, innebär färskare material för undersökning och därmed en säkrare diagnos. Fördelen med att obducera på ett obduktionslaboratorium är att obducenten har stor erfarenhet av denna arbetsmodell och tillgång till mer avancerad utrustning. Efter utförd obduktion skickas ett preliminärt svar till remitterande veterinär och när alla provsvar är färdiga skriver den obducerande veterinären en slutrapport till både djurägaren och den remitterande veterinären.

Resultat och Diskussion

Under 2022 har verksamheten finansierat obduktion av närmare 2 000 lantbruksdjur inklusive fjäderfä. Flest djur obducerades under årets första två kvartal. Av någon anledning minskade antalet obduktioner markant under årets tredje kvartal, för att därefter igen öka under kvartal fyra. Antalet djur som obduceras har under senare år haft en nedåtgående trend, se tabell 1. Anledningen till detta är bland annat att antalet djurbesättningar minskar i Sverige.

Tabell 1. Antal obducerade djur per djurslag till och med 2022

År	Gris	Nöt	Får	Get	Hjort	Fjäderfä	Exotiska idisslare	Ren	Övriga	Total
2005	2 190	839	550	13	26	49	1		NA	3 668
2006	2 543	733	630	7	38	39	NA		NA	3 990
2007	1 434	660	545	17	39	80	7		NA	2 782
2008	1 173	646	613	15	43	480	10		1	2 981
2009	1 112	655	510	11	10	656	18		5	2 977
2010	932	773	637	24	13	391	25		2	2 797
2011	737	707	611	23	11	460	28		1	2 578
2012	862	826	749	35	11	630	37		1	3 151
2013	667	983	840	34	18	749	43		2	3 336
2014	502	747	548	14	11	1 006	40		0	2 868
2015	529	707	557	21	3	778	42		3	2 640
2016	651	845	617	34	17	642	31		0	2 837
2017	498	777	458	17	15	1 478	36		0	3 283
2018	481	785	414	35	19	609	12	5		2 360
2019	448	725	306	19	1	700	10	4	1	2 214
2020	464	597	272	29	4	601	9	71	3	2 050
2021	373	655	253	20	9	523	15	54	2	1 904
2022	309	490	261	16	4	628	6	38	0	1 752

Verksamheten vill obducera flera djur, när det finns ett behov av detta. Därför har vi haft olika initiativ för att försöka få fler obduktioner utförda av besättningsveterinärer på gård under digital handledning av en erfaren obducent från obduktionsverksamheten. Antalet sådana gårdsobduktioner ökade markant under 2022. Anledningen till denna ökning är att det genom ett bidrag har blivit billigare att få djur obducerade på gård och att verksamheten har satsat på att utbilda lokala besättningsveterinärer i hur man utför en gårdsobduktion. Verksamhetens obducerande veterinärer har dessutom ställt upp med digital handledning under pågående gårdsobduktion.

Verksamheten har ställt många olika diagnoser under året och därmed hjälpt veterinärer och djurägare att både förebygga och åtgärda sjukdom. Genom prover som har tagits i samband med obduktionerna har också flera anmälningspliktiga sjukdomar diagnosticerats och därmed blivit anmälda till Jordbruksverket och Länsstyrelsen.

Mer information finns på G&D:s hemsida under obduktion,
<https://www.gardochdjurhalsan.se/obduktion/>